

Jukka Keski-Filppula

Spatiaalisen oikeudenmukaisuuden kehittyminen tilan ja lain välisessä jännitteessä

Philippopoulos-Mihalopoulos, Andreas:

Spatial Justice: Body, Landscape, Atmosphere. Routledge, Oxon, 2015. (265 s.)

Spatiaalista oikeudenmukaisuutta eli erilaisten etujen ja rasitusten tilallista distributiota on jo vuosikymmenten ajan tutkittu David Harveyn, David Smithin ja Gordon Pirien kaltaisten maantieteilijöiden tuotannossa. Oikeustieteen professorina Lontoon Westminsterin yliopistossa työskentelevä Andreas Philippopoulos-Mihalopoulos tuo teoksessa *Spatial Justice: Body, Landscape, Atmosphere* oikeustieteen näkökulman spatiaaliseksi oikeudenmukaisuudeksi kutsuttuun ilmiöön. Philippopoulos-Mihalopoulos esitti spatiaalista oikeudenmukaisuutta koskevia ideoita jo artikkelissa *Law's Spatial Turn: Geography, Justice and a Certain Fear of Space*, joita hän uudessa teoksessa syventää.

Teoksessa Philippopoulos-Mihalopoulos lähestyy spatiaalista oikeudenmukaisuutta oikeustieteen ja maantieteen välisen rajapinnan eli tilan ja lain välisen suhteen näkökulmasta. Spatiaalinen oikeudenmukaisuus todentuu hänen näkemyksensä mukaan erilaisissa tilallisuutta tuottavien kehojen välisissä konflikteissa, jotka syntyvät kehojen pyrkimyksestä miehittää yhtäaikaaisesti mielihaluillaan samoja tiloja. Spatiaalinen oikeudenmukaisuus saa ilmiönsä niissä kamppailutilanteissa, joissa eri kehot kamppailun kautta neuvottelevat keskenään tilallisuuden hallinnasta. Kehojen väliset kamppailutilanteet, saavutetut asemat ja niistä vetäytymiset luovat spatiaalisen oikeudenmukaisuuden sisällön, johon liittyvää spatiaalista sijoittumista lainsäädäntö koko ajan kontrolloi. Kehot tarkoittavat hänelle sekä yksittäisiä ihmiskehoja että erilaisia teknologisia, materiaalisia, immateriaalisia ja systeemisiä postumaaneja kehoja.

Philippopoulos-Mihalopoulos asettaa teokselleen kaksi päätavoitetta. Aiempi spatiaaliseen oikeudenmukaisuuteen keskittynyt tutkimus ei ole hänen mielestään riittävästi korostanut spatiaalisen oikeudenmukaisuuden materiaalisia ominaisuuksia. Kirjoittajan kritiikki tulee ymmärtää korostuneesti oikeustieteen sisäistä spatiaalista oikeudenmukaisuutta koskevaa keskustelua vasten. Aiempi tutkimus ei ole Philippopoulos-Mihalopoulosin mukaan myöskään riittävässä määrin analysoinut, kuinka spatiaalista oikeuden-

mukaisuutta tuotetaan lainsäädännön luomassa kontekstissa.

Kirjan tekijälle laki ei tarkoita ainoastaan kirjoitettua, vaan ennen kaikkea myös spatiaalistanut lakia, jota hän kutsuu lakimaisemaksi (*lawscape*). Lakimaiseman avulla Philippopoulos-Mihalopoulos pyrkii avaamaan tilallisuuteen ja lakiin liittyvää yhteistä ontologista perustaa. Lakimaisema sisältää ja tuottaa yksittäisiin tiloihin spatiaalista oikeudenmukaisuutta ilmentävän ilmapiirin (*atmosphere*). Spatiaalinen oikeudenmukaisuus voi ilmetä myös lakimaiseman kehittymiseen liittyvänä ilmapiirin muutoksena, jos spatiaalista oikeudenmukaisuutta tuottavat kehot päättävät vetäytyä joistakin yksittäisistä kamppailutilanteista. Teoksen pääajatus – spatiaalisen oikeudenmukaisuuden kehittyminen tilan ja lain välisessä jännitteessä – sitoo yhteen myös kirjan tulevat pääluvut, joissa tekijä tarkentaa pääajatus-taan affektien, territorioiden, rajojen ja ajallisuuden kaltaisten aiheiden avulla.

Kirjan loppuosassa hän integroi aiemman spatiaalisen oikeudenmukaisuuden ominaisuuksista käydyin keskustelun oman ajattelutapansa jatkeeksi. Ratkaisun taustalla lienee tekijän pyrkimys tuoda oikeustieteen postumaani keho riittävän voimakkaasti spatiaalisesta oikeudenmukaisuudesta käytävään poikkitieteelliseen keskusteluun. Philippopoulos-Mihalopoulos pyrkii esittelemään tulkintansa spatiaalisen oikeudenmukaisuuden luonteesta merkittäväksi lain spatiaalisten ominaisuuksien käänteeksi, joka haastaa ja uudistaa maantieteilijöiden yleisimmin käyttämän sosiaalisen oikeudenmukaisuuden käsitteen sisällön. Näin spatiaalisen oikeudenmukaisuuden ymmärrykseen pyritään tietoisesti tuottamaan uutta luova repeämä korostamalla lain merkitystä ja yhdistämällä maantieteellinen ja oikeustieteellinen lähestymistapa toisiinsa.

Teoksen lopussa Philippopoulos-Mihalopoulos kokoaa spatiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvän tutkimuksen yhteen uusien autioiden saarten etsimiseen liittyvän metaforan avulla. Mikäli spatiaalisen oikeudenmukaisuuden tutkimukseen ei liity lainkaan aiemmasta tiedosta tapahtuvan vetäytymisen kautta syntyvää uusien saarien,

uusien spatiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvien tulkintojen löytymistä, muuntuu spatiaalista oikeudenmukaisuutta koskeva tieto jäätyneeksi hallintopilariksi muiden jäätyneiden hallintopilariden joukkoon, pelkäksi aiempien tulkintojen mekaaniseksi toistoksi.

Philippopoulos-Mihalopoulos suhteuttaa spatiaalista oikeudenmukaisuutta koskevia näkemyksiään ennen kaikkea maantieteen kautta ilmiötä tarkastelleiden tutkijoiden ajatteluun. Marxilaista maantiedettä edustava Harvey käsitteli spatiaalisen oikeudenmukaisuuden luonnetta eritoten teoksissa *Social Justice and the City* sekä *Justice, Nature and the Geography of Difference*. Marxilaiseen maantieteeseen liittyvien lähtökohtien mukaisesti Harveyn tulkinnoissa korostuu kapitalistisen tuotantjärjestelmän synnyttämä taloudellisten etujen distribuutio, joka kasaa taloudellisia etuja eritoten tuotantvälineiden omistajille rasisusten jäädessä hänen mukaansa pääasiassa työväestön kannettavaksi. Lähestymistavassaan Philippopoulos-Mihalopoulos siis eräällä tavalla korvaa spatiaalista oikeudenmukaisuutta kieltämättä varsin yliselittävän ”pääoman” aivan yhtä yliselittävän ”lain” idealla.

Maantieteen piirissä klassikon asemaan nousut Harveyn *Social Justice and the City* ei Philippopoulos-Mihalopoulosin näkemyksen mukaan kuvaile niinkään spatiaalista oikeudenmukaisuutta, vaan ottaa pikemminkin territoriaalisen oikeudenmukaisuuden avulla spatiaalisen perspektiivin sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Myös hiljattain edesmennyt Edward Soja sortuu Philippopoulos-Mihalopoulosin mielestä samaan käsitteelliseen epäselvyyteen; molemmat maantieteilijät ylitulkitsevat ”vallankumouksellisen toimijuuden” merkitystä spatiaalisen oikeudenmukaisuuden tuottamisessa. Maantieteen piirissä ansiokkainta analyysiä spatiaalisesta oikeudenmukaisuudesta on Philippopoulos-Mihalopoulosin mukaan tehnyt G. H. Pirie, joka on pyrkinyt purkamaan itse spatiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvää käsitteellistä ristiriitaisuutta.

Kaiken kaikkiaan maantieteen viime vuosikymmenten näkökulma on Philippopoulos-Mihalopoulosin mukaan kantanut liiksi mukanaan aiempien teoreettisten perinteiden painolastia. Nämä eivät tarjoa enää riittävän radikaalia näkemystä nykyisistä spatiaalisista olosuhteista ja oikeudenmukaisuuden ominaisuuksia tutkivan ajattelun tilasta. Näennäisestä spatiaalisuuden korostamisesta huolimatta aiempi tutkimus on hänen mukaansa lähestynyt spatiaalista oikeudenmukaisuutta liiksi antroposentrisyyttä korostavasta

näkökulmasta, jonka seurauksena ilmiöitä tuottavien posthumanien kehojen luonne ei ole tullut riittävän moni-ilmeisesti nähdä. Myös aika on määritelty aiemmissä lähestymistavoissa liiksi lineaarisen aikakäsityksen näkökulmasta.

Eri oikeudenmukaisuutta kuvaavien perinteiden tasapuolisen esiinnoston sijaan maantieteen sisäiset keskustelut ovat Philippopoulos-Mihalopoulosin mukaan olleet jo lähtökohtaisesti hyvin moralisoivia: on ajateltu, että yhden universaalin oikeudenmukaisuusperiaatteen pohjalta johdettu spatiaalisen oikeudenmukaisuuden tulkinta on ratkaisu kaikkiin yksittäistapauksiin ja kaikkien yksilöiden ainutkertaisiin tarpeisiin. Ja mikä tärkeintä, maantieteellinen tutkimustraditio on ollut hänen mielestään kyvytön vuosikymmenien saatossa uudistumaan ja käymään myös omia lähtökohtiaan kriittisesti arvioivaa poikkitieteellistä teoreettista keskustelua spatiaalisesta oikeudenmukaisuudesta muiden tieteenalojen edustajien kanssa.

Philippopoulos-Mihalopoulosin kritiikki maantieteen spatiaalista oikeudenmukaisuutta koskevaa tutkimusta kohtaan on pitkälti täysin perusteltua. Koska Philippopoulos-Mihalopoulos kirjoittaa eritoten oikeustieteelliselle lukijakunnalle, jättää hän huolelta maantiedettä koskevissa arvioissaan mainitsematta koko David Smithin tuotannon. Analysoihan Smith teoksessa *Social Justice and Geography* oikeudenmukaisuuden ja spatiaalisuuden välistä yhteyttä pitkälti niillä uudistuneilla tavoilla, joiden puutteesta Philippopoulos-Mihalopoulos maantiedettä kritisoi. Miksi Smith sivutetaan kokonaan? Tätä kysymystä oikeustieteilijät eivät häneltä arvatenkään kysy. Philippopoulos-Mihalopoulos pyrkii kuitenkin arvokkaalla tavalla rakentamaan oikeustieteen ja maantieteen välille aidosti molempia osapuolia palvelevaa tutkimuksellista siltää.

Kykeneekö Philippopoulos-Mihalopoulos itse luomaan uutta maisemaa spatiaaliseen oikeudenmukaisuuteen? John Rawlsin lähestymistavasta poiketen hänen näkökulmansa ei korosta, eikä myöskään aidosti edes tavoita lainsäädännön turvaamien perusvapauksien tärkeyttä niin antroposentrisen kuin posthumanin spatiaalisen oikeudenmukaisuuden kehittymiselle. Useimmat Philippopoulos-Mihalopoulosin käyttämät oikeudenmukaisuuden spatiaalistumista kuvaavat teoreettiset ideat ovat peräisin Henri Lefebvren ja Niklas Luhmannin tuotannoista. Toisin kuin David Harvey, Philippopoulos-Mihalopoulos ei myöskään kykene analysoimaan taloudellisen pääoman uudistumiseen liittyvien prosessien merkitystä spatiaalisen oikeudenmukaisuuden synnylle.

Harvey on myös jo vuosikymmenien ajan ennen häntä korostanut spatiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvää materialistista ominaisuutta.

Tästä huolimatta Philippopoulos-Mihalopoulosin teos ei ole pelkkä jäänyt hallintopilari muiden jäätyneiden hallintopilareiden joukossa. Edellisistä lähestymistavoista poiketen teos palauttaa tilan ja oikeudenmukaisuuden välisen suhteen ennen kaikkea lain luomaan ontologiseen perustaan, johon liittyvän idean tarkentamiseen muita lähestymistapoja käytetään. Vaikka laki eri

ilmenemismuotoineen ei voikaan olla tilan ja oikeudenmukaisuuden välisen spatiaalisen suhteen ainoa ontologinen perusta, se voi varmasti olla yksi perustoista. Eritoten maantieteilijöille teos sisältää erään, ehkä tahattomastikin syntyneen tärkeän viestin. Jos maantieteilijät eivät kykene omista lähtökohdistaan käsin edistämään spatiaaliseksi oikeudenmukaisuudeksi kutsutun ilmiön uudenlaista ymmärtämistä, muiden tieteenalojen edustajat kehittävät spatiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvää tutkimusta heidän puolestaan.